

ПОРЯДОК № 100 ОНОВЛЕНО 3 12 ВЕРЕСНЯ 2023 РОКУ — СТИСЛИЙ ОГЛЯД ЗМІН. ПАНІКУ СКАСУВАТИ!

Вікторія Змієнко,

головний редактор газети «Зарплата та кадрова справа»

(коментар до постанови КМУ «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1995 р. № 100 і від 8 серпня 2016 р. № 500» від 08.09.2023 р. № 957 та роз'яснення Мінекономіки від 15.09.2023 р. (див. на с. 6))

Суть змін Коментованою постановою внесено зміни до Порядку № 100 (див. оновлену з 12.09.2023 р. редакцію на с. 6) та Порядку надання державним службовцям матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань, затвердженого постановою КМУ від 08.08.2016 р. № 500 (зміни несуттєві і полягають в тому, що матдопомога для вирішення соціально-побутових проблем може бути виплачена в будь-якому розмірі за рішенням керівника, але не більше середньомісячного заробітку).

З коли працюють зміни? Коментована постанова набула чинності 12 вересня 2023 року (опублікована у газеті «Урядовий кур'єр», № 183/2023 від 12.09.2023 р.). Тому ці зміни маємо застосовувати до розрахунків, які проводимо з 12 вересня 2023 року і пізніше¹).

А отже, якщо ви звільняли працівників 12 вересня 2023 року і пізніше з виплатою компенсації, нові правила розрахунку середньоденної зарплати вас вже стосуються. Якщо після 12 вересня ви здійснили виплати працівнику за старим розрахунком, потрібно переобчислити суми. Те ж стосується і виплати матдопомоги.

Далі стисло розглянемо основні зміни. А детальніший аналіз читайте у наступному випуску газети. Також на с. 33 див. коментар Мінекономіки до цих змін.

Що змінилося? Зміни у розрахунку середньої зарплати стосуються лише розрахунку:

- середньої зарплати для нарахування компенсації за дні відпусток, які зароблено за період трудових відносин по 31.12.2023 р. включно;
- матеріальної допомоги, розмір якої визначають за середнім заробітком.

УВАГА! У розрахунку середньої зарплати для відпускних та нарахувань за 2 місяці (крім матеріальної допомоги, для якої розрахунковий період дорівнює вже 12 місяців) змін не відбулося! Тобто якщо після 12 вересня 2023 року нараховують саме відпуски, то беруть звичний

період 12 місяців, що передують місяцю початку відпустки. Або якщо нараховують середню зарплату для розрахунку оплати днів відрядження чи днів донації крові, то беруть нарахування за 2 місяці, що передують місяцю початку відповідної події.

Зміни в розрахунку середньої зарплати для компенсації відпускних Зміни стосуються компенсації днів відпустки, які працівник заробив та не використав станом на 31.12.2023 р. Це передбачено оновленим абз. 2 п. 2 Порядку № 100. Суть змін — розрахунок середньої зарплати проводимо виходячи з нарахувань за 2023 рік незалежно від того, коли буде виплачуватися компенсація (у 2023 (з 12 вересня), 2024, 2025 роках чи пізніше).

Нюанс при виплаті компенсації в період з 12 вересня по 31 грудня 2023 року: звільнюючи працівників починаючи з 12 вересня, вважаємо, що зароблені дні відпусток, які мають бути компенсовані при звільненні, є такими, «на які працівник набув право до 31 грудня 2023 р.». А тому маємо застосувати особливий порядок розрахунку середньої зарплати, передбачений абз. 2 п. 2 Порядку № 100, вже зараз.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ! Це оновлення щодо оплати компенсації стосується усіх видів відпусток (щорічних та «дитячої») та усіх випадків виплати компенсації («дитячої» — лише при звільненні, щорічних — як при звільненні, так і в період роботи²).

Наведемо кілька прикладів, які допоможуть вам одразу застосовувати нововведення на практиці.

Приклад 1 (прийнято на роботу до 2023 року, звільнено у 2023 році). Працівник звільняється 12.09.2023 р. Потрібно виплатити компенсацію за 30 к. дн. щорічної основної відпустки.

¹ Це підтверджує і Мінекономіки у роз'ясненні від 15.09.2023 р. (с. 33).

² Коли це можливо, див. у газеті «Зарплата та кадрова справа», № 11/2023, с. 4.

У цій ситуації усі зароблені дні відпусток вважаються такими, «на які працівник набув право до 31 грудня 2023 р.». А тому застосовуємо особливий порядок розрахунку середньої зарплати для нарахування компенсації, передбачений з 12.09.2023 р.

У цьому випадку розрахунковим періодом (далі — РП) будуть повні місяці 2023 року до місяця, у якому працівника звільняють — 01.01.2023 – 31.08.2023. Тобто це вісім повних місяців у 2023 році перед місяцем звільнення.

На нашу думку, нелогічно брати період з 1 січня 2023 року по день звільнення. Навпаки, розглядаючи системно *Порядок № 100*, логічно брати саме повні календарні місяці. Це підтверджує і роз'яснення Мінекономіки від 15.09.2023 р. (див. с. 6).

 Приклад 2 (прийнято на роботу та звільнено у 2023 році). *Працівниця, яка прийнята на роботу 01.06.2023 р., звільняється 29.09.2023 р. На дату звільнення вона матиме компенсацію за 9 к. дн. невикористаної відпустки.*

РП = 01.06.2023-31.08.2023. Вважаємо, що у цій ситуації для розрахунку компенсації теж працює новий абз. 2 п. 2 *Порядку № 100*, але фактично розрахунок буде такий, як і до змін.

 Приклад 3. *Працівник звільняється 12.09.2023 р. і має отримати компенсацію за 30 к. дн. щорічної основної відпустки. З 1 січня 2023 року працівник був у простой з оплатою 2/3 окладу (або у відпустці без збереження зарплати, призупиненні тощо).*

РП = 01.01.2023 – 31.08.2023 (8 повних місяців 2023 року). При цьому на підставі абз. 7 п. 2 *Порядку № 100* маємо виключити з цього РП дні простою з оплатою 2/3 окладу (дні відпустки без збереження зарплати, призупинення тощо). Виходить, що у РП (01.01.2023 – 31.08.2023) немає нарахувань. Тому є всі підстави застосувати норми абз. 3-5 п. 4 *Порядку № 100* і розрахунок середньої зарплати проводити виходячи з окладу (МЗП, якщо оклад менше МЗП).

Припустимо на 12.09.2023 розмір окладу 6000,00 грн і працівник трудиться на умовах повної зайнятості. Оскільки оклад менше МЗП, то розрахунок середньої зарплати, на нашу думку, проводимо з МЗП за загальними нормами застосування абз. 3-5 п. 4 *Порядку № 100*:

$6700,00 \times 12 \text{ місяців} : 365 \text{ к. дн.} = 220,27 \text{ грн.}$

Вважаємо логічним проводити цей розрахунок саме виходячи з нарахувань за 12 місяців, а не за 8 місяців 2023 року. Річ у тім, що тут вже йдеться не про спеціальну норму для 2023 року (абз. 2 п. 2 *Порядку № 100*), а про застосування саме норми абз. 3-5 п. 4 *Порядку № 100*. А для неї ми до змін з 12.09.2023 завжди множили на 12 місяців, бо у загальному випадку розрахунковий період — це 12 місяців (абз. 1 п. 2 *Порядку № 100*). Для аргументу на користь 12 місяців додамо такий приклад: прийняли працівника на роботу 22.08.2023, а звільняють 15.09.2023. Немає повного місяця у 2023 році. На скільки місяців множити оклад/МЗП? На 0... і взагалі залишити людину без компенсації?

Ще один приклад, який може похитнути позицію «множити на 8 місяців»: працівника прийнято на роботу 15.04.2023. З 20.04.2023 призупинено дію трудового договору. А 20 вересня 2023 року він звільняється. РП = повні місяці 2023 року, тобто травень-серпень 2023 року (4 місяці). Але оскільки є призупинення, нарахувань немає і маємо нараховувати середню зарплату для компенсації з окладу (МЗП). На скільки місяців множити: 4 чи 8? До речі, в таких ситуаціях до 12.09.2023 множили саме на 12 місяців, а не на 4.

Щодо цього все таки потрібна офіційна думка Мінекономіки. Ми її запитаємо.

 Приклад 4. *Працівник звільняється 12.02.2024 р. Має отримати компенсацію за зароблені дні щорічної основної відпустки за останній робочий рік, який відпрацьовано не повністю, — 02.10.2023 – 12.02.2024.*

У цьому випадку, на нашу думку, слід виконати такі дії:

 Дія 1 — маємо порахувати кількість зароблених днів щорічної основної відпустки станом на 31.12.2023, тобто за частину робочого року з 02.10.2023 по 31.12.2023. Цю кількість днів оплачуємо за середньою зарплатою, розрахованою відповідно до норм оновленого абз. 2 п. 2 *Порядку № 100*, — виходячи з нарахувань за 2023 рік (12 місяців), тобто РП = 01.01.2023 – 31.12.2023.

Це один розмір середньої ЗП.

 Дія 2 — маємо порахувати кількість зароблених днів щорічної основної відпустки з 01.01.2024, тобто за частину робочого року по день звільнення — 01.01.2024 – 12.02.2024. Цю кількість днів оплачуємо за середньою зарплатою, розрахованою за загальними нормами абз. 1 п. 2 *Порядку № 100*, — розрахунковим періодом будуть 12 календарних місяців роботи, що передують місяцю виплати компенсації

за невикористані дні відпустки. Тобто тут РП = 01.02.2023 – 31.01.2024. Це другий розмір середньої ЗП.

Отже, у цьому випадку доведеться обчислювати дві середньоденні зарплати та розмежувати зароблені дні за період роботи станом на 31.12.2023 та з початку 2024 року.

ПОРАДА. Якщо вас бентежить несправедливість можливого заниження сум компенсації відпускних, то надавайте працівникам відпустки. Для відпускних з 12.09.2023 порядок розрахунку середньої зарплати не змінився. Тоді у вас не буде накопичених невикористаних «відпускних хвостів» і працівники не отримають «занижені» відпускні.

Матеріальна допомога Для розрахунку матдопомоги змінився лише РП — тепер він дорівнює не 2 місяці, що передують місяцю виплати матдопомоги, а 12 місяців, що передують місяцю надання матеріальної (грошової) допомоги (абз. 1 п. 2 Порядку

№ 100). При цьому, на нашу думку, **місяцем надання матдопомоги слід вважати:**

1) для матдопомоги на оздоровлення — перший день початку відпустки, до надання якої і приурочена виплата такої допомоги;

2) для матдопомоги для вирішення соціально-побутових питань — дата з наказу (розпорядження) про виплату такої матдопомоги.

Інше фактично не змінилося (окрім зміни РП на 12 місяців):

- маємо розрахувати середньоденну зарплату за 1 робочий день, але з виплат за 12 місяців (новий абз. 4 п. 7 Порядку № 100);
- далі розраховуємо середньомісячну кількість робочих днів також за 12 місяців (новий абз. 5 п. 7 Порядку № 100);
- множенням середньоденної зарплати за 1 робочий день на середньомісячну кількість робочих днів отримуємо місячну заробітну плату для нарахування матдопомоги (новий абз. 3 п. 7 Порядку № 100).

Якщо у вас матдопомога виплачується в розмірі посадового окладу, то жодних змін для вас не відбулося.

ДОКУМЕНТ, ЩО КОМЕНТУЄТЬСЯ

З урахуванням змін, внесених постановою КМУ від 8 вересня 2023 року № 957 (чинні з 12.09.2023 р.)

Порядок обчислення середньої заробітної плати

Затверджений постановою КМУ від 08.02.1995 р. № 100

I. Загальні положення

(в тексті Порядку слова «по вагітності і родах» замінено словами «по вагітності та пологах» згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 24.02.1997 р. № 185)

1. Цей Порядок обчислення середньої заробітної плати застосовується у випадках:

- надання працівникам усіх видів відпусток, передбачених законодавством (крім відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами) (далі — відпустка), або виплати їм компенсації за невикористані відпустки;
- підпункт «б» пункту 1 виключено в) виконання працівниками державних і громадських обов'язків у робочий час;
- переведення працівників на іншу легшу нижчеоплачувану роботу за станом здоров'я;
- переведення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, на іншу легшу роботу;
- надання жінкам додаткових перерв для годування дитини;
- виплати вихідної допомоги;
- службових відряджень (крім службових відряджень державних службовців);
- вимушеного прогулу та за час затримки виконання рішення суду;
- направлення працівників на обстеження до медичних закладів;

- звільнення працівників-донорів від роботи;
- залучення працівників до виконання військових обов'язків;
- тимчасового переведення працівника у разі виробничої потреби на іншу нижчеоплачувану роботу;
- підпункт «к» пункту 1 виключено л) інших випадках, коли згідно з чинним законодавством виплати провадяться виходячи із середньої заробітної плати.

II. Період, за яким обчислюється середня заробітна плата

2. Обчислення середньої заробітної плати для оплати часу відпусток, надання матеріальної (грошової) допомоги або виплати компенсації за невикористані відпустки проводиться виходячи з виплат за останні 12 календарних місяців роботи, що передують місяцю надання відпустки, надання матеріальної (грошової) допомоги або виплати компенсації за невикористані відпустки.

Обчислення середньої заробітної плати для виплати компенсації за невикористані відпустки, на які працівник набув право до 31 грудня 2023 р., проводиться виходячи з виплат, нарахованих у 2023 році.

(абзац перший пункту 2 замінено абзацами згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2023 р. № 957, у зв'язку з цим абзаци другий – восьмий вважати відповідно абзацами третім – дев'ятим)

Працівникові, який пропрацював на підприємстві, в установі, організації чи у фізичної особи — підприємця або фізичної особи, які в межах трудових відносин використовують працю найманих працівників, менше року, середня заробітна плата обчислюється виходячи з виплат за фактичний час роботи, тобто з першого числа місяця після оформлення на роботу до першого числа місяця, в якому надається відпустка або виплачується компенсація за невикористану відпустку, матеріальна (грошова) допомога. Якщо працівника прийнято (оформлено) на роботу не з першого числа місяця, проте дата прийняття на роботу є першим робочим днем місяця, то цей місяць враховується до розрахункового періоду як повний місяць.

(абзац третій пункту 2 із змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2023 р. № 957)

У всіх інших випадках середня заробітна плата обчислюється виходячи з виплат за останні два календарні місяці роботи, що передують місяцю, в якому відбувається подія, з якою пов'язана відповідна виплата.

Якщо протягом останніх двох календарних місяців, що передують місяцю, в якому відбувається подія, з якою пов'язана відповідна виплата, працівник не працював, середня заробітна плата обчислюється виходячи з виплат за попередні два місяці роботи.

Працівникам плаваючого складу суден флоту рибної промисловості і працівникам, зайнятим на підприємствах із сезонним характером виробництва, з урахуванням значного коливання протягом року заробітної плати, в інших випадках збереження середньої заробітної плати вона може обчислюватися виходячи з виплат за 12 календарних місяців.

Час, протягом якого працівник згідно із законодавством не працював і за ним не зберігався заробіток або зберігався частково, виключається з розрахункового періоду. З розрахункового періоду також виключається час, за який відсутні дані про нараховану заробітну плату працівника внаслідок проведення бойових дій під час дії воєнного стану.

Якщо у працівника відсутній розрахунковий період, то середня заробітна плата обчислюється відповідно до абзаців третього – п'ятого пункту 4 цього Порядку.

Для працівників з відрядною оплатою праці в разі відсутності оперативних даних для розрахунку заробітку за останній місяць розрахункового періоду він може замінюватися іншим місяцем, що безпосередньо передує розрахунковому періоду.

III. Виплати, що включаються у розрахунок середньої заробітної плати

3. При обчисленні середньої заробітної плати враховуються всі суми нарахованої заробітної плати згідно із законодавством та умовами трудового договору, крім визначених у пункті 4 цього Порядку.

Суми нарахованої заробітної плати, крім премій (в тому числі за місяць) та інших заохочувальних виплат за підсумками роботи за певний період, враховуються у тому місяці, за який вони нараховані, та у розмірах, в яких вони нараховані, без виключення сум відрахування на податки, стягнення аліментів тощо, за винятком відрахувань із заробітної плати осіб, засуджених за вироком суду до виправних робіт.

Премії (в тому числі за місяць) та інші заохочувальні виплати за підсумками роботи за певний період під час обчислення середньої заробітної плати враховуються в заробіток періоду, який відповідає кількості місяців, за які вони нараховані, починаючи з місяця, в якому вони нараховані. Для цього до заробітку відповідних місяців розрахункового періоду додається частина, яка визначається діленням

суми премії або іншої заохочувальної виплати за підсумками роботи за певний період на кількість відпрацьованих робочих днів періоду, за який вони нараховані, та множенням на кількість відпрацьованих робочих днів відповідного місяця, що припадає на розрахунковий період. Якщо період, за який нараховано премію чи іншу заохочувальну виплату, працівником відпрацьовано частково, під час обчислення середньої заробітної плати враховується сума у розмірі не більше фактично нарахованої суми премії чи іншої заохочувальної виплати.

При обчисленні середньої заробітної плати для оплати за час відпусток або компенсації за невикористані відпустки, крім зазначених вище виплат, до фактичного заробітку включаються виплати за час, протягом якого працівнику зберігається середній заробіток (за час попередньої щорічної відпустки, виконання державних і громадських обов'язків, службового відрядження, вимушеного прогулу тощо) та допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

4. При обчисленні середньої заробітної плати не враховуються:

а) виплати за виконання окремих доручень (одноразового характеру), що не входять в обов'язки працівника (за винятком доплат за суміщення професій і посад, розширення зон обслуговування або виконання додаткових обсягів робіт та виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників, а також різниці в посадових окладах, що виплачується працівникам, які виконують обов'язки тимчасово відсутнього керівника підприємства або його структурного підрозділу і не є штатними заступниками);

б) одноразові виплати (компенсація за невикористану відпустку, матеріальна допомога, допомога працівникам, які виходять на пенсію, вихідна допомога тощо);

в) компенсаційні виплати на відрядження і переведення (добові, оплата за проїзд, витрати на найманню житла, підйомні, надбавки, що виплачуються замість добових);

г) премії за результатами щорічного оцінювання службової діяльності, за винаходи та раціоналізаторські пропозиції, за сприяння впровадженню винаходів і раціоналізаторських пропозицій, за впровадження нової техніки і технології, за збирання і здавання брухту чорних, кольорових і дорогоцінних металів, збирання і здавання на відновлення відпрацьованих деталей машин, автомобільних шин, введення в дію виробничих потужностей та об'єктів будівництва (за винятком цих премій працівникам будівельних організацій, що виплачуються у складі премій за результати господарської діяльності);

д) грошові і речові винагороди за призові місця на змаганнях, оглядах, конкурсах тощо;

е) пенсії, державна допомога, соціальні та компенсаційні виплати;

є) літературний гонорар штатним працівникам газет і журналів, що сплачується за авторським договором;

ж) вартість безплатно виданого спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту, мила, змивних і знешкоджувальних засобів, молока та лікувально-профілактичного харчування;

з) дотації на обіди, проїзд, вартість оплачених підприємством путівок до санаторіїв і будинків відпочинку;

и) виплати, пов'язані з святковими та ювілейними датами, днем народження, за довголітню і бездоганну трудову діяльність, активну громадську роботу тощо;

і) вартість безплатно наданих деяким категоріям працівників комунальних послуг, житла, палива та сума коштів на їх відшкодування;

ї) заробітна плата на роботі за сумісництвом (за винятком працівників, для яких включення її до середнього заробітку передбачено чинним законодавством);

й) суми відшкодування шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;

к) доходи (дивіденди, проценти), нараховані за акціями трудового колективу і вкладками членів трудового колективу в майно підприємства;

л) компенсація працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з порушенням термінів її виплати;

м) заробітна плата, яка нарахована за час роботи у виборчих комісіях, комісіях всеукраїнського референдуму;

н) винагороди державним виконавцям;

о) грошова винагорода за сумлінну працю та зразкове виконання службових обов'язків.

При обчисленні середньої заробітної плати за останні два місяці та для нарахування матеріальної (грошової) допомоги, крім перелічених вище виплат, також не враховуються виплати за час, протягом якого зберігається середній заробіток працівника (за час виконання державних і громадських обов'язків, щорічної і додаткової відпусток, відрядження, вимушеного прогулу тощо) та допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

(абзац двадцятий пункту 4 із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. № 1213, від 08.09.2023 р. № 957)

Якщо в розрахунковому періоді у працівника не було заробітної плати, розрахунки проводяться з устанавлених йому в трудовому договорі тарифної ставки, посадового (місячного) окладу.

Якщо розмір посадового окладу є меншим від передбаченого законодавством розміру мінімальної заробітної плати, середня заробітна плата розраховується з устанавленого розміру мінімальної заробітної плати на час розрахунку. У разі укладення трудового договору на умовах неповного робочого часу, розрахунок проводиться з розміру мінімальної заробітної плати, обчисленого пропорційно до умов укладеного трудового договору.

Якщо розрахунок середньої заробітної плати обчислюється виходячи з посадового окладу чи мінімальної заробітної плати, то її нарахування здійснюється шляхом множення посадового окладу чи мінімальної заробітної плати на кількість місяців розрахункового періоду.

Працівникам, які були звільнені в запас з військової служби та повторно призвані (прийняті) на військову службу під час дії особливого періоду, обчислення середньої заробітної плати проводиться з урахуванням положень цього Порядку. Якщо розрахована в устанавленому порядку середня заробітна плата є нижчою від середньої заробітної плати, яка зберігалася за працівником протягом попереднього періоду військової служби, для розрахунку застосовується середня заробітна плата, яка зберігалася за працівником протягом попереднього періоду військової служби.

IV. Порядок розрахунку виплат у всіх випадках збереження заробітної плати

5. Нарахування виплат у всіх випадках збереження середньої заробітної плати провадиться виходячи з розміру середньоденної (годинної) заробітної плати.

6. Пункт 6 втратив чинність

7. Обчислення середньої заробітної плати для оплати часу відпусток або компенсації за невикористані відпустки проводиться шляхом ділення сумарного заробітку за останні перед наданням відпустки 12 місяців або за фактично відпрацьований період (розрахунковий період) на відповідну кількість календарних днів розрахункового періоду. Із роз-

рахунку виключаються святкові та неробочі дні, встановлені законодавством. Отриманий результат множиться на число календарних днів відпустки.

Святкові та неробочі дні (стаття 73 Кодексу законів про працю України), які припадають на період відпустки, у розрахунок тривалості відпустки не включаються і не оплачуються.

Абзац третій пункту 7 втратив чинність

У разі коли середня місячна заробітна плата визначена законодавством як розрахункова величина для нарахування матеріальної (грошової) допомоги, вона обчислюється шляхом множення середньоденної заробітної плати на середньомісячне число робочих днів у розрахунковому періоді.

(пункт 7 доповнено абзацом згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2023 р. № 957)

Середньоденна заробітна плата визначається шляхом ділення заробітної плати за фактично відпрацьовані протягом 12 місяців робочі дні на число відпрацьованих робочих днів. Під час обчислення середньої заробітної плати за 12 місяців виходячи з посадового окладу чи мінімальної заробітної плати середньоденна заробітна плата визначається шляхом ділення суми, розрахованої відповідно до абзацу двадцять третього пункту 4 цього Порядку, на число робочих днів за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю, в якому відбувається подія, з якою пов'язана відповідна виплата, згідно з графіком роботи підприємства, установи, організації.

(пункт 7 доповнено абзацом згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2023 р. № 957)

Середньомісячне число робочих днів розраховується шляхом ділення на 12 сумарного числа робочих днів за останні 12 календарних місяців згідно з графіком роботи підприємства, установи, організації, встановленим з дотриманням вимог законодавства.

(пункт 7 доповнено абзацом згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 08.09.2023 р. № 957)

8. Нарахування виплат, що обчислюються із середньої заробітної плати за останні два місяці роботи, провадиться шляхом множення середньоденного (годинного) заробітку на число робочих днів/годин, а у випадках, передбачених чинним законодавством, календарних днів, які мають бути оплачені за середнім заробітком. Середньоденна (годинна) заробітна плата визначається діленням заробітної плати за фактично відпрацьовані протягом двох місяців робочі (календарні) дні на число відпрацьованих робочих днів (годин), а у випадках, передбачених чинним законодавством, — на число календарних днів за цей період.

При обчисленні середньої заробітної плати за два місяці, виходячи з посадового окладу чи мінімальної заробітної плати, середньоденна заробітна плата визначається шляхом ділення суми, розрахованої відповідно до абзацу п'ятого пункту 4 цього Порядку, на число робочих днів за останні два календарні місяці, що передують місяцю, в якому відбувається подія, з якою пов'язана відповідна виплата, згідно з графіком підприємства, установи, організації.

У разі коли середня місячна заробітна плата визначена законодавством як розрахункова величина для нарахування виплат і допомоги, вона обчислюється шляхом множення середньоденної заробітної плати, розрахованої згідно з абзацом першим або другим цього пункту, на середньомісячне число робочих днів у розрахунковому періоді.

Середньомісячне число робочих днів розраховується діленням на 2 сумарного числа робочих днів за останні два календарні місяці згідно з графіком роботи підприємства, установи, організації, встановленим з дотриманням вимог законодавства.

9. Пункт 9 виключено

10. Пункт 10 виключено

3

КОЛИ ВЕРСТАВСЯ НОМЕР

ЩОДО ПОРЯДКУ ОБЧИСЛЕННЯ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ У ЗВ'ЯЗКУ З НАБРАННЯМ ЧИННОСТІ ПОСТАНОВОЮ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ВІД 08.09.2023 № 957 «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПОРЯДКІВ, ЗАТВЕРДЖЕНИХ ПОСТАНОВАМИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ВІД 8 ЛЮТОГО 1995 Р. № 100 І ВІД 8 СЕРПНЯ 2016 Р. № 500»

Роз'яснення Мінекономіки від 15.09.2023 **1**

Щодо періоду, з якого застосовуються зміни

Уряд ухвалив постанову Кабінету Міністрів України від 08.09.2023 № 957 «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1995 р. № 100 і від 8 серпня 2016 р. № 500» (далі — постанова № 957), згідно з якою внесено зміни до Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 08.02.1995 № 100 (далі — Порядок).

Постанова № 957 опублікована в газеті «Урядовий кур'єр», № 183 від 12.09.2023.

Отже, норми постанови № 957 слід застосовувати з дня офіційного опублікування, а саме з 12.09.2023.

Щодо визначення розрахункового періоду при обчисленні середньої заробітної плати для надання матеріальної (грошової) допомоги

Постановою № 957 внесено зміни до пункту 2 Порядку, згідно з якими середній заробіток для надання матеріальної (грошової) допомоги проводиться виходячи з виплат за останні 12 календарних місяців роботи, що передують місяцю надання матеріальної (грошової) допомоги.

Тобто у разі, коли середня місячна заробітна плата визначена законодавством як розрахункова величина для надання матеріальної (грошової) допомоги, при обчисленні середнього заробітку для її надання розрахунковим періодом будуть 12 календарних місяців, які передують місяцю надання зазначеної допомоги.

Водночас зазначеними нормами Порядку не передбачено, що розрахункові місяці мають бути повністю відпрацьовані.

Щодо врахування виплат при обчисленні середньої заробітної плати для надання матеріальної (грошової) допомоги

Змінами, внесеними постановою № 957 до пункту 4 Порядку, передбачено, що при обчисленні середньої заробітної плати для виплати матеріальної (грошової) допомоги

за останні 12 місяців враховуються всі суми нарахованої заробітної плати згідно із законодавством та умовами трудового договору, окрім визначених у пункті 4 цього Порядку, також не враховуються виплати за час, протягом якого зберігаються середній заробіток працівника та допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю.

Тобто середня заробітна плата в розрахунковому періоді працівникам обчислюється на загальних умовах, а саме з виплат, які нараховано за місяці розрахункового періоду.

Водночас абзацом третім пункту 3 Порядку встановлено, що премії (в тому числі за місяць) та інші заохочувальні виплати за підсумками роботи за певний період під час обчислення середньої заробітної плати враховуються в заробіток періоду, який відповідає кількості місяців, за які вони нараховані, починаючи з місяця, в якому вони нараховані.

Отже, визначені відповідно абзацу третього пункту 3 Порядку розміри премій, які враховуються в розрахунковому періоді при обчисленні середньої заробітної плати, також мають бути включені до розрахунку середньої заробітної плати в місяцях розрахункового періоду.

Щодо механізму обчислення середньої заробітної плати для виплати матеріальної (грошової) допомоги

Змінами, внесеними постановою № 957 до пункту 7 Порядку, встановлено порядок обчислення середньої заробітної плати в разі визначення її законодавством як величини для надання матеріальної (грошової) допомоги.

Так, зазначеними змінами передбачено, що середньомісячна заробітна плата для виплати матеріальної (грошової) допомоги обчислюється шляхом множення середньоденної заробітної плати на середньомісячне число робочих днів у розрахунковому періоді.

У свою чергу, середньоденна заробітна плата визначається шляхом ділення заробітної плати за фактично

1 <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=d15d1444-8d22-4773-8c3a-60961e4c82dc&title=RoziasnenniaSchodoPoriadkuObchislenniaSerednoiZarobitnoiPlatiUZviazkuZNabranniamChinnostiPostanoviKabinetuMinistrivUkrainiVid08-09-2023-957-proVnesenniaZminDoPoriadkivZatverdzenikhPostanovamiKabinetuMinistrivUkrainiVid8-Liutogo1995-R-100-IVid8-Serpnia2016-500->

відпрацьовані протягом 12 місяців робочі дні на число відпрацьованих робочих днів.

Середньомісячне число робочих днів розраховується шляхом ділення на 12 сумарного числа робочих днів за останні 12 календарних місяців згідно з графіком роботи підприємства, установи, організації, установленим з дотриманням вимог законодавства.

Отже, відповідно до зазначеного Порядку нарахування виплат для надання матеріальної (грошової) допомоги, що обчислюються із середньої заробітної плати за останні 12 місяців, що передують місяцю надання зазначеної допомоги, провадяться шляхом множення середньоденного заробітку на число робочих днів, які мають бути оплачені за середнім заробітком. Середньоденна заробітна плата визначається діленням заробітної плати за фактично відпрацьованих протягом розрахункового періоду робочі дні на число відпрацьованих робочих днів за цей період.

Водночас зазначеними положеннями Порядку не передбачено, що розрахункові місяці мають бути повністю відпрацьовані.

Крім того, змінами до пункту 7 Порядку встановлюється порядок обчислення середньої заробітної плати за 12 місяців виходячи з посадового окладу чи мінімальної заробітної плати, згідно з яким середньоденна заробітна плата визначається шляхом ділення суми, розрахованої відповідно до абзацу двадцять третього пункту 4 цього Порядку, на число робочих днів за останні 12 календарних місяців, що передують місяцю, у якому відбувається подія, з якою пов'язана відповідна виплата, згідно з графіком роботи підприємства, установи, організації.

Приклад. *Працівника прийнято на роботу за п'ятиденним робочим тижнем з двома вихідними днями (субота та неділя) з 12.03.2023 з окладом 10000 грн (умовно). 14.09.2023 згідно з наказом керівника йому надається матеріальна допомога в розмірі середньомісячної заробітної плати. В серпні 2023 року працівник перебував у щорічній відпустці 3 дні (нараховано за час відпустки 1000 грн та 9000 грн заробітної плати (умовно)). Як розрахувати працівнику середню заробітну плату для виплати матеріальної допомоги?*

Розрахунковий період у зазначеному прикладі буде квітень 2023 року – серпень 2023 року.

Сума заробітної плати в розрахунковому періоді становитиме:

4 міс. (квітень – липень) × 10000 + 9000 (серпень) = 49000 грн.

Число відпрацьованих працівником днів у зазначеному прикладі в розрахунковому періоді становитиме:

109 роб. днів за графіком – 3 дні відпустки = 106 днів

У зазначеному прикладі середньоденна заробітна плата становитиме:

49000 грн : 106 днів = 462,26 грн.

Число робочих днів у розрахунковому періоді за графіком підприємства — 261, кількість календарних місяців у розрахунковому періоді — 12.

Отже, середньомісячне число робочих днів становитиме:

261 робочий день за графіком підприємства : 12 місяців = 21,75 розрах. роб. днів.

Сума для надання матеріальної допомоги становитиме:

462,26 грн × 21,75 розрах. роб. днів = 10054,16 грн.

Щодо механізму обчислення середньої заробітної плати для виплати компенсації за невикористані відпустки, на які працівник набув право до 31 грудня 2023 року.

Змінами, внесеними постановою № 957 до пункту 2 Порядку, визначено новий порядок обчислення середньої заробітної плати для оплати компенсації за невикористані відпустки, на які працівник набув право до 31 грудня 2023 року.

Так, абзацом другим пункту 2 Порядку передбачено, що обчислення середньої заробітної плати для виплати компенсації за невикористані відпустки, на які працівник набув право до 31 грудня 2023 року, проводиться виходячи з виплат, нарахованих у 2023 році.

Отже, з огляду на зміни норм Порядку середня заробітна плата для виплати компенсації за зазначені вище невикористані відпустки обчислюється виходячи з виплат за фактичний час роботи у 2023 році, що передують місяцю виплати компенсації за невикористані відпустки, починаючи з 1 січня 2023 року.

При цьому норми Порядку не містять вимог щодо особливого розрахунку для таких працівників, а також врахування при обчисленні середньої заробітної плати повністю відпрацьованих робочих днів протягом зазначеного періоду.

Тобто середня заробітна плата за фактично відпрацьований у 2023 році період обчислюється на загальних умовах, а саме з виплат, нарахованих у місяцях розрахункового періоду, з урахуванням положень абзацу третього пункту 3 Порядку.

При цьому, якщо розрахунок середньої заробітної плати обчислюється виходячи з посадового окладу чи мінімальної заробітної плати, то її нарахування здійснюється шляхом множення посадового окладу чи мінімальної

2 Якщо розрахунок середньої заробітної плати обчислюється виходячи з посадового окладу чи мінімальної заробітної плати, то її нарахування здійснюється шляхом множення посадового окладу чи мінімальної заробітної плати на кількість місяців розрахункового періоду.

заробітної плати на кількість місяців розрахункового періоду та ділення на кількість календарних днів розрахункового періоду.

Приклад. *Працівник звільняється 12.09.2023. За даними кадрової служби, працівник не використав 26 календарних днів основної відпустки, з них — 10 календарних днів за 2022 рік та 16 — за 2023 рік; 5 календарних днів додаткової щорічної відпустки за 2023 рік та 10 днів додаткової соціальної відпустки за 2023 рік. Всього необхідно виплатити компенсацію за 41 невикористаний день відпустки.*

Розрахунок компенсації здійснюється виходячи з виплат, що нараховані працівникові в місяцях розрахункового періоду, який у зазначеному прикладі буде з 01.01.2023 по 31.08.2023.

Приклад. *Працівник, який працює за п'ятиденним робочим тижнем із двома вихідними днями (субота та неділя), звільняється з 15.09.2023. В лютому 2022 року працівникові було нараховано та виплачено премію за результатами роботи за 2021 рік у сумі 9300 грн умовно (кількість робочих днів за 2021 рік становить 250, працівник відпрацював повну норму тривалості робочого часу). У травні 2023 року на підприємстві було оголошено про скорочення з оплатою 2/3 посадового окладу. За даними кадрового обліку, працівник не використав 20 календарних днів щорічної відпустки, з яких 5 — за 2022 рік та 15 — за 2023 рік. Як розраховувати компенсацію за невикористані дні відпустки?*

Розрахунковий період для обчислення середньої заробітної плати для виплати компенсації за невикористані дні відпустки в зазначеному прикладі буде 01.01.2023–31.08.2023.

Крім того, відповідно до абзацу сьомого пункту 2 Порядку з розрахункового періоду виключається період оголошеного на підприємстві простою, який оплачувався частково, а саме 01.05.2023–31.05.2023.

Згідно з абзацом першим пункту 3 Порядку при обчисленні середньої заробітної плати враховуються всі суми

нарахованої заробітної плати згідно із законодавством та умовами трудового договору, крім визначених у пункті 4 цього Порядку.

Водночас відповідно до абзацу третього пункту 3 Порядку потрібно здійснити розрахунок частини щорічної премії, яка буде враховуватися в зарібок відповідних місяців розрахункового періоду.

Для цього суму премії за 2021 рік необхідно поділити на кількість відпрацьованих робочих днів у 2021 року: **9300 грн : 250 відпр. роб. днів = 37,2 грн**, та помножити на кількість відпрацьованих робочих днів місяця, що відноситься до розрахункового періоду (у зазначеному прикладі це січень 2023 року, працівник відпрацював повністю 22 робочі дні): **37,2 грн × 22 відпр. роб. дні січня = 818,40 грн.**

Кількість календарних днів у розрахунковому періоді 2023 року становить 243. З них має бути виключено дні оголошеного на підприємстві простою, який оплачувався частково. У зазначеному випадку кількість календарних днів травня 2023 року становить 31. Отже, кількість календарних днів у розрахунковому періоді становитиме 212.

Обчислення середньої заробітної плати для оплати часу відпусток або компенсації за невикористані дні відпустки проводиться шляхом ділення сумарного зарібку за останні перед наданням відпустки 12 місяців або за фактично відпрацьований період (розрахунковий період) на відповідну кількість календарних днів розрахункового періоду.

У зазначеному прикладі розрахунок середньоденної заробітної плати здійснюється шляхом ділення суми виплат, що нараховані працівникові в місяцях розрахункового періоду (01.01.2023–31.08.2023) за умовами трудового договору з урахуванням премії за результатами роботи за рік у сумі, яка відноситься до тих місяців, що входять до розрахункового періоду (у зазначеному прикладі — за січень 2023 року в сумі 818,4 грн), на число календарних днів у розрахунковому періоді, у зазначеному прикладі це 212.

Для розрахунку суми компенсації відпустки отриманий результат множимо на число календарних днів невикористаної відпустки, у зазначеному прикладі це 20 календарних днів.

3